

LEVENDE Talen

JAARVERSLAG

2022

ONDERWEG NAAR NIEUWE EINDTERMEN EN EXAMENPROGRAMMA'S

Beste lezer

In dit jaarverslag leggen wij net als ieder jaar verantwoording af aan onze leden en onze relaties. We doen verslag van de activiteiten die we afgelopen jaar hebben ondernomen en van de opbrengsten daarvan.

We hebben ons best gedaan ons jaarverslag wat korter en bondiger te maken dan u van ons gewend bent. Dat u dat niet direct kunt zien aan de omvang van het verslag dat nu voor u ligt, betekent niet dat we daar helemaal niet in zouden zijn geslaagd. Het komt vooral doordat er over 2022 héél erg veel te melden is. De actualisatie van eindtermen, kerndoelen en examenprogramma's, de discussies over curriculumonderhoud en ontwerptijden, de reflectie op manieren waarop het ERK in onderwijsdoelen en -aanpak verankerd kan worden, de brede aandacht voor basisvaardigheden, vernieuwingen zoals de Nieuwe Leerweg. Ze komen in dit jaarverslag allemaal kort voorbij, samen met een heleboel andere thema's waar we mee bezig zijn geweest. Voor méér informatie over al die thema's én voor de afzonderlijke verslagen van onze zestien secties, verwijzen we u graag naar onze website.

We hopen dat de activiteiten waarvan hier verslag wordt gedaan, hebben bijgedragen aan waar we samen voor staan: het bevorderen en ontwikkelen van het talenonderwijs in Nederland. Aantrekkelijk, boeiend en effectief talenonderwijs dat past in onze meertalige samenleving en dat bijdraagt aan de kwalificatie, socialisatie en personificatie van iedere Nederlander, ongeacht diens leeftijd, taalachtergrond of identiteit.

Met genoeg presenteer ik u ons jaarverslag 2022. Ik wens u plezier bij het lezen. Voor vragen, opmerkingen en ideeën houden wij ons zoals altijd aanbevolen. Oók als u geen tijd kunt vinden om het kort te houden.

Namens het bestuur,

Dr. Anne Kerkhoff

Voorzitter Levende Talen

COLOFON

Vereniging van Leraren in Levende Talen
Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht
T 030 205 99 78
E bureau@levendetalen.nl
www.levendetalen.nl

Redactie Dirk Tuin, Anne Kerkhoff en Myrna Brouwer

Foto's (eerder gepubliceerd in LTM, jaargang 2022)

Tom van Limpt (p. 4-0, 10, 14, 17-b), Anda van Riet (p. 2, 17-0),

Marco Mertens (p. 4-b), Studio Leon Thier architectuur (p. 13)

Vormgeving Monique van Hootegem en Maria Heikens

Drukwerk DPN Rikken Print

Utrecht, maart 2023

INHOUD

6

VERSLAG VAN HET BESTUUR VAN LEVENDE TALEN

Levende Talen als organisatie – 6

Waar staan wij voor?; Federatie; Leden; Hoofdbestuur; ALV; Werkgroepen: Ledenwerving, Lerarenopleiders, Vedocep, Platform Taalgericht Vakonderwijs

Vakbond – 7

FvOv; Commissie Arbeidsvoorwaarden; Onderwijskamer; Juridische bijstand

Activiteiten – 9

Overlegpartner; Tijdschriften; De website; Congressen en andere activiteiten met leden; Europees Talenlabel; Gerard Westhoff Taaldidactiekprijs 2022

Actuele thema's – 10

Vmbo: de nieuwe leerweg; ERK; Actualisatie kerndoelen; Actualisatie eindtermen; Vakvernieuwingscommissies eerste ronde; Vakvernieuwingscommissies tweede ronde; Meepraten over vakvernieuwing; Ontwerptijd Duits en Frans; Structurele betrokkenheid leraren bij vakvernieuwing; Basisvaardigheden

Vooruitblik, een greep – 12

Vakvernieuwing; Basisvaardigheden; Werkgroepen

15

VERSLAG VAN DE REDACTIES LTT & LTM

Levende Talen Tijdschrift

Levende Talen Magazine

18

BIJLAGE

Leden van het dagelijks bestuur; Sectievoorzitters; Voorzitters werkgroepen; Bureau en ondersteuning; Tijdschriften; Congrescommissie

VERSLAG VAN HET BESTUUR VAN LEVENDE TALEN

Levende Talen als organisatie

Waar staan wij voor?

Levende Talen wil bijdragen aan de bevordering en de ontwikkeling van het talenonderwijs in Nederland. Met dat doel voor ogen verrichten we de volgende activiteiten.

We doen ons best om taaldocenten uit po, vmbo, vo, mbo, ho en wo te informeren en mee te laten praten over ontwikkelingen die hun vak betreffen. We doen dat via studiedagen en congressen, via de tijdschriften *Levende Talen Magazine* en *Levende Talen Tijdschrift*, de sociale media, de website www.levendetalen.nl en via de websites, sociale media en nieuwsbrieven van de verschillende secties.

We vertegenwoordigen onze leden zo goed mogelijk in overleg met onder meer het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), het College voor Toetsen en Examens (CvTE), Cito en SLO. Als lid van de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv) zetten we ons in voor de behartiging van de belangen van onze leden in arbeidsvoorwaardelijke sfeer.

Federatie

Levende Talen is opgericht in 1911 en is de op één na oudste beroepsvereniging van docenten in Nederland. Levende Talen is een federatie van zestien verenigingen, 'secties', die zich inzetten voor de studie en het onderwijs van zestien talen: Arabisch, Chinees, Duits, Engels, Frans, Fries, Italiaans, Limburgs, Nederlands (met NT2), Nederlandse Gebarentaal, Nedersaksisch, Papiaments, Pools, Russisch, Spaans of Turks. De grote meerderheid van onze leden is werkzaam als docent in een van de sectoren van het onderwijs, van po tot en met hbo en wo. Naast docenten telt Levende Talen ook mensen die zich op andere manieren professioneel inzetten voor het talenonderwijs onder haar leden, zoals lerarenopleiders, wetenschappers, toetsconstructeurs, leerplanontwikkelaars, adviseurs en beleidsmakers.

Leden

Op 1 januari 2022 telde Levende Talen 3.424 leden, op 1 januari 2023 was dat 3.499. Er zijn in 2022 422 leden uitgeschreven omdat ze hun lidmaatschap hebben opgezegd of doordat ze

hun lidmaatschapsgeld na minstens vier verzoeken niet hadden betaald. Daar tegenover stonden 497 nieuwe aanmeldingen. De vereniging is dus gegroeid met 75 leden.

Het aantal leden verbijzonderd:

Student-lid buitenland: 9
Student-lid binnenland: 644
Partner lid: 15
Lid Caribisch gebied: 15
Lid buitenland: 30
Lid binnenland: 2555
Gratis lid: 1
Gepensioneerd lid: 155
Erelid: 8
Aspirant lid: 67

Zakelijke relaties:

Totaal: 260, waarvan:
Gratis abonnement: 4
Abonnement buitenland: 45
Abonnement binnenland: 211

Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur (HB) wordt gevormd door de voorzitters van de zestien vaksecties samen met het Dagelijks Bestuur (DB). Het hoofdbestuur heeft in 2022 zes keer vergaderd, het DB acht keer. Vaste agendapunten waren naast begrotings-technische, financiële en administratieve kwesties, vooral zaken die (vak)vernieuwing betroffen: het ERK, nieuwe kerndoelen, eindtermen en examenprogramma's.

ALV

Op 26 maart vond in The Colour Kitchen in Utrecht de ALV plaats. Tijdens deze vergadering werd Carel van der Burg benoemd als DB-lid met de taak van penningmeester. Hij volgde Vicky van Loe op die helaas om persoonlijke redenen haar penningmeesterschap moest beëindigen. Doordat zij haar werkzaamheden moest neerleggen tijdens de voorberei-

ding van de ALV, lukte het niet de financiële stukken op tijd klaar te hebben. Daarom is het financiële deel van de ALV behandeld tijdens een extra bijeenkomst – online – op 14 mei.

Werkgroepen

Naast de talensecties zijn er binnen onze vereniging werkgroepen actief waarin leden samenwerken aan taaloverstijgende thema's. Deze thema's en de samenstelling van de werkgroepen zijn wisselend en afhankelijk van de actualiteit en de initiatieven van de leden. Zo zijn er op dit moment vier werkgroepen actief en is er een nieuwe werkgroep in oprichting.

Ledenwerving

De werkgroep Ledenwerving en Ledenbehoud doet onder leiding van Nicolette Schaper haar best om met allerlei acties en activiteiten bestaande leden te behouden en nieuwe leden te werven. Nicolette is lid van het sectiebestuur Nederlands en daar verantwoordelijk voor het thema professionalisering. In verband met ledenwerving is een nieuwe folder Levende Talen uitgebracht.

Lerarenopleiders

Alessandra Corda leidt het Platform van Lerarenopleiders MVT eerste en tweede graad, een werkgroep die workshops organiseert, gericht op de uitwisseling van kennis uit onderzoek en praktijk. De werkgroep verzorgt ook jaarlijks samen met Levende Talen de Gerard Westhoff Taaldidactiekprijs, een prijs voor het beste vakdidactische eindonderzoek.

Vedocep

Vedocep is het netwerk van docenten Engels aan de Pabo's en maakt deel uit van de sectie Engels. Doel is door informatie-uitwisseling en scholing de expertise van docenten Engels aan de Pabo's en hun netwerk te vergroten. Stuwende kracht achter Vedocep is Amy Klipp.

Platform Taalgericht Vakonderwijs

Ten slotte maken we hier melding van de oprichting van de werkgroep Platform Taalgericht Vakonderwijs. De leden van deze werkgroep, die voortkomt uit het Platform Taalgericht Vakonderwijs dat jarenlang met ondersteuning vanuit SLO heeft gefunctioneerd, willen onder leiding van Maaïke Hajer hun kennis delen met meer leden van Levende Talen – voornamelijk docenten – en samen met hen verder werken aan de ontwikkeling en implementatie van meer kennis over taalgericht vakonderwijs in het Nederlands én in andere talen.

Vakbond

Levende Talen heeft statutair de taak zich om de belangen van de leden op het gebied van arbeidsvoorwaarden te bekommeren. Om dit zo goed mogelijk te doen, werken wij samen met andere vakinhoudelijke verenigingen in het onderwijs die ook vakbond zijn. Dat samenwerken gebeurt binnen de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv). In geval van cao's informeren wij de leden in dienstbetrekking rechtstreeks en leggen wij de concept-afspraken die uit de onderhandelingen voortkomen, ter goedkeuring aan onze leden voor. In geval van decentraal overleg worden de leden door de betreffende scholen/besturen op de hoogte gehouden. Van 1 januari tot en met 31 december 2022 zijn 105 brieven verstuurd. In deze brieven werden de leden geïnformeerd over decentraal overleg met hun werkgever.

FvOv

Het bestuur van de FvOv bestaat uit vijf leden. Deze bestuurders worden gekozen door de Algemene Ledenvergadering (ALV). De ALV is vergelijkbaar met het HB van Levende Talen. In de ALV heeft één lid per vereniging zitting. De ALV vergadert zes keer per jaar en geeft sturing aan het bestuur. Belangrijke besluiten binnen de FvOv moeten altijd door de ALV goedgekeurd worden. Vanuit Levende Talen woont Anne Kerkhoff de vergaderingen bij. In deze ALV's worden beleidszaken besproken.

Niet ieder lid van Levende Talen realiseert zich ook vakbondslid te zijn. De werkgroep ledenwerving en ledenbehoud zal daarom nadrukkelijker dan tot nu toe zichtbaar gaan maken wat ons lidmaatschap van de FvOv voor de leden van onze vereniging betekent.

Commissie Arbeidsvoorwaarden

Deze commissie van de FvOv houdt zich bezig met wat er speelt op cao-gebied. De bijeenkomsten vinden maandelijks plaats. In 2022 woonde Andrea Lutz ze namens ons bij. De besluiten van de commissie dienen als advies voor besluitvorming in het bestuur van de FvOv. Met ingang van januari 2023 zal Perry van Kerkhoven deze taak weer op zich nemen.

Onderwijskamer

De Onderwijskamer komt vier keer per jaar bijeen. Gewoonlijk wonen twee leden van het DB de bijeenkomsten bij. De Onderwijskamer van de FvOv houdt zich bezig met vakoverstijgende inhoudelijke aspecten van het onderwijs en het beroep leraar. Vakinhoud en belangenbehartiging op arbeidsvoorwaardelijk terrein hangen immers samen. In de Onderwijskamer hebben

de aangesloten vakverenigingen contact met elkaar om feiten en meningen over onderwijsinhoudelijke zaken van gemeenschappelijk belang, uit te wisselen en uit te diepen. Over die zaken kan vervolgens worden geadviseerd aan het bestuur van de FvOv. Thema's waren dit jaar onder meer de vakvernieuwing, het masterplan basisvaardigheden maar ook zaken die de onderwijstijd en bevoegdheden betreffen.

Juridische bijstand

Wij maken samen met twaalf andere verenigingen deel uit van de Federatie van Onderwijsvakorganisaties, de FvOv. Wij praten mee over de arbeidsvoorwaarden van onze leden, ook in cao-overleggen. Als lid van de FvOv zijn wij via de koepel CMHF (Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen) aangesloten bij de vakcentrale VCP (Vakcentrale voor Professionals). 65 Leden maakten in het afgelopen jaar gebruik van de mogelijkheid om zonder bijkomende kosten advies te vragen over juridische kwesties op het gebied van arbeidsvoorwaarden. De afhandeling daarvan heeft in totaal 475 schriftelijke stukken (in en uit) opgeleverd. Daarbij zijn de nodige telefoongesprekken gevoerd met leden en/of bij een zaak betrokken derden, waaronder met name UWV en ABP.

Activiteiten

Overlegpartner

Levende Talen is voor overheden en andere instanties in het onderwijsveld dé gesprekspartner als het gaat over talen onderwijs. Zo praatten we ook in 2022 mee over vakvernieuwing, eindtermen en examenprogramma's, leerplannen, toetsen en referentiekaders, lerarenopleidingen en onderzoek van het talenonderwijs. We overlegden met het ministerie van OCW en organisaties als Cito, SLO en Nuffic.

Tijdschriften

Levende Talen Magazine (LTM) verscheen in 2022 geheel volgens planning acht keer, *Levende Talen Tijdschrift* viermaal. Deze twee vakbladen zijn via losse abonnementen óók beschikbaar voor niet-leden, bibliotheken en andere organisaties. Zo'n abonnement op onze tijdschriften moet niet verward worden met het lidmaatschap van *Levende Talen*. In 2022 waren er 273 abonnementen. In LTM heeft het HB een vaste rubriek 'Uit het hb'. Deze rubriek informeert de lezer over ontwikkelingen waar we als vereniging bij betrokken zijn en benoemt saillante punten uit bijeenkomsten van het HB.

De archiefsite van LTM en LTT, www.lt-tijdschriften.nl, heeft circa 11.000 unieke bezoekers per maand.

De website

Het beheer van de *Levende Talen*-website, www.levendetalen.nl, was in handen van Myrna Brouwer en Blanca Cano González. Op de site is veel informatie gedeeld over de activiteiten van de vereniging. Die hadden ook in 2022 voor een belangrijk deel betrekking op de vakvernieuwing en alle zaken die daarbij kwamen kijken. De website bood ook in het verslagjaar de leden van de secties Frans en Spaans de mogelijkheid te reageren op de centrale examens. Dit kon via de fora. Elk forum biedt een aparte ruimte per niveau en een pagina voor iedere vraag van het examen. Daar kunnen docenten hun reacties plaatsen. Het College voor Toetsing en Examens (CvTE) ontving een verslag van alle reacties.

Congressen en andere activiteiten met leden

De verschillende secties organiseerden voor hun leden uiteenlopende activiteiten – conferenties, studiedagen, examenbesprekingen, ontwikkeldagen – om het onderwijs in hun talen, en het onderzoek daarnaar, te bevorderen. Gezamenlijk organiseerden we twee landelijke congressen.

Het eerste congres vond plaats op 14 oktober 2022. Dat was een 'fysiek' congres in de ReeHorst in Ede. Het thema was 'Vakvernieuwing: Kansen voor het talenonderwijs'. Met dit congres wilden wij alle talendocenten en anderen die nauw bij het talenonderwijs betrokken zijn, informeren over het vakvernieuwingstraject en al bij de start de gelegenheid geven om mee te denken. Wat is er nodig om de examenprogramma's in de betreffende vakken te verbeteren? Wat gaat er niet goed en moet er veranderen? Waar zijn we trots op en wat moet er dus pertinent niet veranderen?

Het tweede congres was online en vond op 2 december 2022 plaats. Het werd geopend met de uitreiking van het Europees Talenlabel, de Europese prijs ter aanmoediging van innovatieve taalprojecten. In het gevarieerde programma met ruim vijftig bijdragen dat op de uitreiking volgde, was nadrukkelijk ook aandacht voor de vakvernieuwing. Zo zijn in verschillende sessies de opbrengsten van 14 oktober besproken. Waarmee kunnen we nu al aan de slag, was de centrale vraag.

Op basis van de reacties van de deelnemers op beide congressen heeft het HB besloten om vanaf 2022 jaarlijks twee landelijke congressen te organiseren: een fysiek congres in het voorjaar en een online congres, waar corona en andere virussen geen roet in het eten kunnen gooien, in het najaar. Tijdens de fysieke bijeenkomst zal steeds één thema centraal worden gesteld en wordt gezorgd voor veel gelegenheid voor verdieping en intercollegiaal contact. De online dag is vooral bedoeld om leden en andere belangstellenden één keer per jaar de mogelijkheid te bieden om ervaringen, ideeën en vragen

van het voorafgaande jaar te presenteren en te bespreken. Het programma zal steeds gekenmerkt worden door de actualiteit, afwisseling en variatie in de onderwerpen die aan de orde komen.

Europees Talenlabel

Het online congres van 2 december werd geopend met de uitreiking van het Europees Talenlabel, de Europese prijs ter aanmoediging van innovatieve taalprojecten. Wij zijn met onze secretaris vertegenwoordigd in de jury die het label jaarlijks uitreikt. Het thema van het Europees Talenlabel 2022 was: "Grenzeloos Grenzenloos". Het project *Mémoire des Migrations* van Astrid Elkema, docent Frans op het Blaise Pascal College in Zaandam, was de winnaar van het Europees Talenlabel 2022. Het is volgens de jury een schoolvoorbeeld van een klein project met grote impact. Het betreft een les-serie Frans die door jarenlange ontwikkeling en evaluatie heeft geresulteerd in een inspirerend taalproject dat ook bruikbaar is op andere vo-scholen. In het project beschrijven bovenbouwleerlingen in het Frans migratieverhalen van zichzelf of hun voorouders. Deze verhalen worden gebundeld in een boek, dat vervolgens als vertrekpunt dient om te werken aan de ontwikkeling van taalvaardigheid, literaire competenties, intercultureel bewustzijn en burgerschapsvorming.

Het project "Grenzen verleggen" heeft de publieksprijs gewonnen. Het betreft een intensieve samenwerking tussen vier universiteiten in de Duits-Nederlandse grensregio. In het project steken Nederlandse Germanistiek-studenten en Duitse Neerlandistiek-studenten letterlijk de grens over om te werken aan hun taalvaardigheid, (inter)cultureel bewustzijn en werkveldoriëntatie.

Gerard Westhoff Taaldidactiekprijs 2022

Deze prijs is ontstaan om de aandacht te vestigen op het belang van vakdidactisch onderzoek als element van de opleiding van eerste- en tweedegraads leraren. Deze door *Levende Talen* en het Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen ingestelde prijs gaat naar de beste scriptie op het gebied van vreemdetalendidactiek, geschreven door studenten aan Nederlandse lerarenopleidingen. De kwaliteit van de inzendingen was dit jaar uitzonderlijk hoog. Omdat de jury dit jaar geen keuze voor één winnaar kon maken, heeft het bestuur van *Levende Talen* ermee ingestemd dat de prijs en het bijbehorende bedrag van € 500, twee keer werden toegekend. De jury kende de prijs ex aequo toe aan Martijn Prins, auteur van *The sergeant speaks: identifying the language needs of the Royal Netherlands Army* en Anna Rahmat, auteur van *El propio experto: inventar, invertir e investigar*. Allebei de winnaars waren student aan de lerarenopleiding van de Graduate School of Teaching van de Universiteit Utrecht. In

de scripties wordt aandacht besteed aan: herontwerp van een taalcursus voor beroepssituaties en ook aan werken aan een profielwerkstuk op het gebied van taal- en cultuuronderwijs. Beide scripties werden geprezen als inspirerend en heel bruikbaar voor de praktijk.

Actuele thema's

Vmbo: de nieuwe leerweg

In 2024 worden de gemengde leerweg en de theoretische leerweg samengevoegd tot één nieuwe leerweg. Alle leerlingen in deze nieuwe leerweg volgen dan, naast avo-vakken, een praktijkgericht programma. In onze contacten met OCW, de Wetenschappelijke Curriculumcommissie en SLO hebben wij benadrukt dat de ontwikkelingen die nu plaatsvinden met betrekking tot de actualisatie van kerndoelen en eindtermen niet los gezien mogen worden van de ontwikkelingen binnen het vmbo. Wat betekent de samenvoeging van deze twee leerwegen voor met name Duits en Frans maar ook voor Nederlands en Engels? Het gaat dan om de positie van het vak, de effecten op de te bereiken vaardigheidsniveaus, de discussie over aparte kerndoelen voor Duits en Frans, over uren/ontwerptijd, maar ook over de kansen voor het talenonderwijs in programma's die praktijkgericht zijn en over aansluiting van de nieuwe leerweg op mbo en havo.

ERK

Alvorens te starten met vakvernieuwing heeft OCW aan SLO gevraagd om samen met ons, *Levende Talen*, te verkennen wat de optimale manier is om het ERK ook formeel in het Nederlandse onderwijs te verankeren. Wat zou de impact van het in wet- of regelgeving verankeren van het ERK moeten zijn voor het onderwijs(aanbod) en wat zou dat (moeten) betekenen voor leraren en leerlingen? Over deze vragen hebben leden van de sectie Nederlands en van de secties vreemde talen samen met vertegenwoordigers van de Visiegroep Buurtalen meer dan eens met SLO van gedachten gewisseld. Wij hebben ons hierbij op het standpunt gesteld dat het aankomende vernieuwingstraject naar onze stellige overtuiging een uitgelezen kans is om alle mogelijkheden die het ERK biedt in praktijk te brengen: om vorm te geven aan het talenonderwijs in den brede (Nederlands, NT2 en MVT) en om de meertaligheid van leerlingen inzichtelijk te maken, te waarderen, te benutten en uit te breiden en daarmee recht te doen aan de diversiteit van de leerlingenpopulatie.

Actualisatie kerndoelen

SLO heeft van het ministerie van OCW de opdracht gekregen om samen met het onderwijsveld kerndoelen voor onder

meer Nederlands en rekenen-wiskunde te ontwikkelen. De bijstelling van de Referentiekaders Taal en Rekenen maakt hier deel van uit. Bekeken moet worden hoe deze Referentiekaders zich verhouden tot de nieuwe doelen en welke eventuele aanpassingen daarop nodig zijn. Daarnaast vindt, ook in opdracht van OCW, actualisatie van de eindtermen en de examenprogramma's Nederlands en moderne vreemde talen plaats. Voor de actualisatie is in totaal twee jaar uitgetrokken.

Actualisatie eindtermen

Wij hebben van OCW subsidie ontvangen om onze betrokkenheid bij de vernieuwing van de eindtermen en de examenprogramma's te vergroten. De sectie Nederlands heeft een subsidieaanvraag gedaan evenals de overige talen. Beide aanvragen zijn gehonoreerd en de toegekende subsidie wordt in 2022 en 2023 besteed. Met het uitreiken van deze subsidie heeft OCW nadrukkelijk niet onze instemming gekocht met de voorstellen die ons te zijner tijd zullen worden voorgelegd. Wij hebben afgesproken dat we die voorstellen straks met een onafhankelijke blik en vanuit onze eigen expertise en praktijk zullen beoordelen.

Vakvernieuwingscommissies eerste ronde

Vakvernieuwingscommissies zijn in 2022 voor Nederlands en voor Engels, Duits, Frans en Spaans aan de slag gegaan met de actualisatie van de examenprogramma's voor deze talen. Bij de voorbereiding van het traject dat hiermee wordt ingegaan is Levende Talen nauw betrokken geweest. Wij hebben op verzoek van OCW en SLO een aantal leraren, vakinhoudelijke experts en curriculumexperts voorgedragen voor een plaats in de vakvernieuwingscommissies en de adviesraden die de conceptvoorstellen van die commissies van feedback gaan voorzien. SLO heeft onze voordrachten voor de procesregisseurs voor Nederlands en moderne vreemde talen overgenomen en tot ons grote genoegen hebben beide personen, respectievelijk Folkert Kuiken en Jelle Kaldewaij, de taak om de vakvernieuwingscommissies procesmatig te begeleiden, met verve op zich genomen. Beide procesregisseurs zaten in de sollicitatiecommissie voor de leden van 'hun' vakvernieuwingscommissie. Naast de procesregisseur zitten er in elk van deze commissies ook andere leden vanuit Levende Talen. Voor Nederlands én voor mvt. In de vakvernieuwingscommissies zelf zijn leraren, vakinhoudelijke experts en curriculumexperts benoemd. Wij hebben de leden van Levende Talen gewezen op de mogelijkheid zich voor de commissies Nederlands en mvt aan te melden. Als ring om de vakvernieuwingscommissies – ten slotte – zijn twee advieskringen gevormd. Deze advieskringen bestaan uit drie compartimenten: een

compartiment met toetsexperts (Cito en CvTE), een compartiment met leraren en lerarenopleiders en een compartiment met vakinhoudelijke experts en wetenschappers.

Vakvernieuwingscommissies tweede ronde

Wij hebben ook actief meegewerkt aan de samenstelling van een vakvernieuwingscommissie Italiaans, Russisch, Arabisch, Turks en Chinees. Op voordracht van het HB heeft de voorzitter Mehmet Uz van de sectie Turks zitting gehad in de selectiecommissie. De nieuwe vakvernieuwingscommissie zal in januari 2023 worden 'ingevoegd' in de al operationele mvt-vakvernieuwingscommissie Engels, Duits, Frans en Spaans, zodat het één commissie wordt voor alle negen examentalen. Elke examentaal is daarbij vertegenwoordigd door leraren en vakexperts. In 2023 start ook de actualisatie van de examenprogramma's Fries.

Meepraten over vakvernieuwing

Wij hebben geprobeerd zoveel mogelijk leraren te betrekken bij de vakvernieuwing. Het landelijk congres van 14 oktober kreeg vakvernieuwing en de kansen die de vernieuwing het onderwijs biedt als thema. Ook het online congres op 2 december had er nadrukkelijk aandacht voor. Maar er is meer gebeurd. Op initiatief van de sectie Nederlands is er een begin gemaakt met de organisatie van 'regiobijeenkomsten' waar docenten Nederlands én docenten mvt kunnen meepraten over vakvernieuwing. In verband met de bijeenkomsten is een speciaal loket ingericht: www.loketvakvernieuwing.nl. Ook is in 2022 al drie keer een gezamenlijke digitale 'Levende Talen-nieuwsbrief Vakvernieuwing' verschenen en aan alle leden van Levende Talen toegestuurd. Verder is er een webportal opgezet met daarin achtergronden en toelichting op de vakvernieuwing en informatie over degenen die erbij betrokken zijn.

Ontwerptijd Duits en Frans

In verband met de actualisatie van kerndoelen en examenprogramma's heeft SLO een voorstel voor zogeheten 'ontwerptijden' gedaan. Het betreft een richtlijn voor de vakvernieuwingscommissies met betrekking tot de leertijd (contacturen en zelfstudie) waar ze per vak vanuit mogen gaan bij het formuleren van voorstellen voor eindtermen en examenprogramma's. Voor Duits en Frans bleek er minder ontwerpruimte gereserveerd dan tot nu toe het geval was. De Visiegroep Buurtalen heeft haar zorgen hierover op meerdere manieren en momenten kenbaar gemaakt bij OCW en Kamerleden. Het HB van Levende Talen deelt de zorgen van de visiegroep en heeft het thema aangekaart bij zowel OCW als bij de procesregisseur voor de vakvernieuwingscommissie mvt. De ontwerptijd voor

Duits en Frans zou in de ogen van Levende Talen eerder moeten worden vergroot dan verminderd, gezien de teruglopende resultaten op de examens. De verantwoordelijke minister liet in antwoord op Kamervragen weten dat verruiming van de ontwerptijd voor beide talen zou betekenen dat de ruimte voor andere leergebieden of vakken zou moeten krimpen wat hij niet wenselijk vindt. Bij Levende Talen hebben we onze hoop nu gevestigd op de schoolbesturen. Uiteindelijk besluiten immers de scholen zélf over de verdeling van lesuren, niet de minister. Daarnaast hebben we hoge verwachtingen van de mogelijkheden die praktijkgerichte programma's bieden voor functioneel en praktijkgericht taalonderwijs.

Structurele betrokkenheid leraren bij vakvernieuwing

Hoe kan de actualisatie van de kerndoelen en examenprogramma's het beste vorm krijgen? Hierover laat het ministerie van OCW zich adviseren door de Wetenschappelijke Curriculumcommissie. Deze onafhankelijke commissie bestaat uit zeven hoogleraren op het terrein van onderwijswetenschappen en curriculumontwikkeling. In haar laatste advies *Structuur en regelmaat – Naar een systeem voor periodiek curriculumonderhoud van het funderend onderwijs* betoogt deze commissie, dat er behoefte is aan de opzet van een 'inspraakorgaan' voor docenten en aan een systeem van periodieke herijking van het curriculum dat in de wet is vastgelegd. In een schriftelijke reactie hebben wij nog eens gewezen op het bestaan van vakverenigingen zoals de onze en hebben we benadrukt dat de kwaliteit van het onderwijs wordt bepaald door de docent voor de klas. De evaluatie en de eventueel noodzakelijke herziening van het curriculum moeten volgens ons inderdaad 'voorwerpen van aanhoudende zorg' zijn die in de klas, bij de docenten en hun leerlingen, moeten beginnen.

Basisvaardigheden

Naast de subsidie die ons is toegekend in het kader van de vakvernieuwing, hebben we ook een aanvullende subsidie verworven om een grotere rol te spelen in de verbetering van basisvaardigheden van leerlingen. We hebben dankbaar gebruik gemaakt van de mogelijkheid die ons eind 2022 werd geboden om een aanvullende subsidie aan te vragen om mee te werken aan de professionalisering van docenten op het terrein van het onderwijs in de basisvaardigheden. Ook in dit geval hebben wij twee aanvragen ingediend. Eén voor Nederlands en een voor de andere talen. Beide aanvragen zijn toegewezen. Er zullen tot eind 2023 dan ook allerlei extra activiteiten ontplooid kunnen worden waarover via onze website, tijdschriften en een speciale nieuwsbrief gecommuniceerd

zal worden. We hopen dat de nieuwe werkgroep 'Platform Taalgericht Vakonderwijs' hier een grote rol kan spelen. Binnen de FvOv hebben we afgesproken dat we voor wat betreft de 'talige basisvaardigheden' zullen samenwerken met de collega-vakverenigingen.

Vooruitblik, een greep

Vakvernieuwing

- Onder het motto 'Levende Talen en de vakvernieuwing komen naar u toe', zullen de sectie Nederlands en de betrokken mvt-secties in 2023 op verschillende plaatsen in Nederland gezamenlijke regionale bijeenkomsten organiseren over de vakvernieuwing. Doel is om leden de gelegenheid te geven mee te denken over de noodzakelijke vernieuwing van de kerndoelen, eindtermen en de examenprogramma's voor hun vak.
- Op naar een nieuw examenprogramma! Op zaterdag 15 april 2023 houdt Levende Talen haar jaarlijkse fysieke congres in Amsterdam waarin de vernieuwing van de examenprogramma's voor het voortgezet onderwijs centraal staat. Naast dit fysieke congres zal er eind 2023 weer een online congres plaatsvinden waar ongetwijfeld ook weer veel aandacht zal zijn voor de vakvernieuwing.
- Wat de kwestie van ontwerptijd Duits en Frans aangaat: uiteindelijk beslissen de scholen zélf over de verdeling van lesuren, niet de minister. Samen met de visiegroep zullen wij de ontwikkelingen rond ontwerptijd kritisch volgen en manieren zoeken om het belang van andere talen dan alleen Engels onder de aandacht van schoolbesturen te brengen.
- De kwaliteit van het onderwijs wordt bepaald door de docent voor de klas. Wij zullen ernaar streven dat Levende Talen een vaste plek krijgt aan "de centrale tafel" die de Wetenschappelijke Curriculumcommissie voorstelt, waar de vraag centraal staat hoe de actualisatie van de kerndoelen en examenprogramma's het beste vorm kan krijgen.

Basisvaardigheden

- We zullen beschikbare kennis met betrekking tot onderwijs in basisvaardigheden verzamelen, met nadruk op taalgericht vakonderwijs en andere vormen van 'basisvaardigheidsbewust' onderwijs. In LTM en op de eigen website zullen wij publiceren over de rol van basisvaardigheden in het curriculum en mogelijkheden van docenten Nederlands en mvt om aandacht voor de basisvaardigheden te integreren in hun onderwijs.
- Daartoe zullen we voorbeelden van 'vak- én basisvaardigheden gerichte didactiek' verzamelen en delen via LTM, de

website, landelijke en regionale bijeenkomsten, congressen en studiedagen én bijdragen aan bijeenkomsten van afzonderlijke scholen en docententeams.

- Ook zullen we ons inspannen om contacten tussen docenten en docententeams van verschillende scholen te bevorderen, met als doel dat docenten door onderling overleg en wederzijdse lesbezoeken elkaar motiveren en inspireren om aandacht te besteden aan basisvaardigheden.
- Tijdens bijeenkomsten met de FvOv zullen wij 'vakoverstijgende' aandacht voor basisvaardigheden blijven vragen. Overleg, samenwerking en kennisdeling met collega-vakorganisaties is nodig. Die aandacht moet zich richten op alle vier de basisvaardigheden: taal, rekenen, digitale geletterdheid en burgerschap.

Werkgroepen

- **Platform Taalgericht Vakonderwijs**
Een paar leden van Levende Talen die al jarenlang samen

met docenten en experts in andere schoolvakken samenwerken in het 'Platform Taalgericht Vakonderwijs' hebben besloten om met ingang van begin 2023 verder te gaan als een van de werkgroepen van Levende Talen. Zij zullen onder de noemers 'taalgericht vakonderwijs' en 'CLIL' actief inzetten op het versterken van het talenonderwijs, de samenwerking tussen onze secties en het contact met vakverenigingen van docenten in andere schoolvakken.

• Ledenwerving

Deze werkgroep blijft met allerlei acties en activiteiten actief op zoek naar mensen die nog geen lid zijn van Levende Talen, in het bijzonder ook meer tweedegraders en vmbo-docenten. De werkgroep zal – waar dat aan de orde is – leraren, scholen en instanties wijzen op de mogelijkheden die cao's en professionalisingsgelden bieden voor lidmaatschap en deelname aan scholingsbijeenkomsten.

VERSLAG VAN DE REDACTIES VAN LTT & LTM

Levende Talen Tijdschrift

Jaarverslag LTT 2022

Levende Talen Tijdschrift verschijnt viermaal per jaar. De artikelen in het Tijdschrift behandelen vakdidactische onderwerpen en hebben een meer wetenschappelijk karakter dan de bijdragen in LTM.

Het tijdschrift ging in 2022 de drieëntwintigste jaargang in. In 2022 zijn vier nummers uitgebracht (april–juni–september–december). De redactie heeft het afgelopen jaar vier keer vergaderd over de inhoud en samenstelling van het Tijdschrift. De redactie werft actief kopij, bespreekt de ingestuurde bijdragen en schrijft zelf teksten.

De huidige redactie bestaat uit Helge Bonset (hoofdredacteur), Amos van Gelderen, Marrit van de Guchte, Sonja Heebing, Ton Koet en Daphne van Weijen.

In 2022 zijn in *Levende Talen Tijdschrift* de volgende typen bijdragen opgenomen:

- Onderzoek/Vakontwikkeling (artikelen waarin gerapporteerd wordt over didactische en onderwijskundige ontwikkelingen en/of onderzoek);
- Verschenen proefschrift (bespreking van in Nederland uitgevoerd promotieonderzoek)

- Twaalf bijdragen vielen in de rubriek Onderzoek/Vakontwikkeling. Hiervan hadden er negen betrekking op het voortgezet onderwijs, twee op het hoger onderwijs en een op het middelbaar beroepsonderwijs.
- Acht bijdragen hadden betrekking op het onderwijs in het Nederlands of in schoolvakken waar Nederlands de voertaal is, en vier hadden betrekking op het onderwijs in de moderne vreemde talen.
- In de rubriek Verschenen proefschrift zijn de dissertaties besproken van Liz Dale, *On language teaching and CLIL. Shifting the perspectives* en Jimmy van Rijt, *Understanding grammar. The impact of linguistic metaconcepts on L1 grammar education.*

Vanaf 2014 is de archiefsite www.lt-tijdschriften.nl verder uitgebouwd en bijgehouden. Dit betekent dat inmiddels alle artikelen van LTT vanaf 2000 tot en met 2021 via de site te raadplegen zijn.

De vormgeving van het tijdschrift was weer in handen van Monique van Hootegem.

Namens de redactie van *Levende Talen Tijdschrift*, Helge Bonset, hoofdredacteur

Levende Talen Magazine

Jaarverslag LTM 2022

In 2022 heeft *Levende Talen Magazine* zijn 109^e jaargang beleefd. Elk nummer bevat vier hoofdartikelen over uiteenlopende onderwerpen. In de artikelen staan talenonderwijs en de praktijk van het lesgeven centraal. De redactie streeft naar een goede balans tussen artikelen over moedertaal didactiek en vreemdetalendidactiek. Behalve hoofdartikelen bevat LTM een aantal vaste rubrieken: 'Gesignaleerd', 'Nieuws', 'Binnenkort', 'Etalage', 'Web en App', 'Poëzie', 'Films en Series', 'Column', 'Jeugd- en jongerenliteratuur', 'Praktijk', 'Lesidee', 'Levende Talen', 'Opinie', 'Kroniek', 'Recensies' en 'Uit het hb'.

LTM had ook dit jaar weer een aantal vaste medewerkers. Rob van Veen verzorgde de rubriek 'Jeugd- en jongerenliteratuur' voor Nederlands; Gerard Koster schreef een aantal bijdragen

voor deze rubriek voor de taal Engels. Verder verzorgde Gerard Koster een rubriek over recente films en series die in de les gebruikt kunnen worden of die specifiek voor talentocenten interessant kunnen zijn. Jan de Jong recenseerde in elk nummer een gedichtenbundel. Jacob Moerman schreef de rubriek 'Etalage', een vast onderdeel waarin hij telkens een aantal nieuwe literaire werken de revue liet passeren. Peter-Arno Coppens was dit jaar weer de columnist van LTM. Kees van Eunen, Roland Bruijn en Henk la Roi, ten slotte, schrijven voor elk nummer een ICT-bijdrage voor de rubriek 'Praktijk'.

De redactie bestond in 2022 uit: Karin Epping (Engels), Reitze Jonkman (Fries), Erik Kwakernaak (Duits), Wouter Toonen (Arabisch), Carla Sánchez Kist (Spaans), Geramé Wouters (Russisch), Clary Ravesloot (Nederlands), Catharina

Geelen (Turks/NT2), Elisa Candido (Italiaans), Marjolijn Voogel (Frans) en Johan Graus (hoofredactie). De redactie heeft afscheid genomen van Nihayra Leona (Papiaments) en Karolina Eckardt (Pools). Momenteel is de redactie nog op zoek naar redacteuren voor Nederlandse Gebarentaal, Chinees, Pools, Papiaments en Limburgs/Nedersaksisch.

De redactie kwam achtmaal bijeen en kreeg circa 70 artikelen ter beoordeling voorgelegd. De inhoud en stijl van de artikelen was zoals altijd van uiteenlopende kwaliteit. Over het algemeen was er een groot aanbod van artikelen.

In 2022 is ook de archiefsite www.lt-tijdschriften.nl verder uitgebouwd en bijgehouden. Inmiddels zijn alle hoofdartikelen van LTM vanaf 2000 tot en met 2022 via de site te raadplegen. Ook de jaargangen 1989 tot 1999 van *Levende Talen* – de voorganger van LTM en LTT – zijn te raadplegen. De archiefsite trekt maandelijks gemiddeld zo'n 11.000 unieke bezoekers.

De vormgeving van het magazine was in handen van Monique van Hootegem. Anda van Riet en Tom van Limpt zijn de vaste fotografen. De illustraties bij de columns van Peter-Arno Coppen worden verzorgd door Inge Voets.

In 2022 is de samenwerking met OnderwijsMedia, de advertentieacquisiteur, verder uitgebouwd. OnderwijsMedia heeft behalve de advertentieverkoop voor LTM ook de uitgevermarkt op het Congres Levende Talen verzorgd.

Kosten productie, redactie en verzending LTM (incl. btw)	€ 139.320	
Kosten productie en redactie LTT (incl. btw)	€ 26.083	
Kosten productie, redactie en verzending LTM en LTT		€ 165.403
Advertentieopbrengst netto	€ 28.898	
Abonnementen en reproducties	€ 44.642	
Baten LTM en LTT		€ 73.540
Totale kostprijs LTM en LTT		€ 91.863
Gemiddelde kostprijs per lid/abonnee		€ 23,23
Kostprijs t.o.v. lidmaatschap		24%
Kostprijs LTM per nummer		€ 2,17
Kostprijs LTT per nummer		€ 1,45

Tabel 1. Jaarrekening LTM en LTT 2022

Op deze manier was het ook mogelijk voor standhouders om tegen een aantrekkelijk tarief zowel aanwezig te zijn op het congres als een advertentie te kopen in LTM. De totale (netto) advertentieopbrengst voor LTM is hiermee gekomen op bijna 29.000 euro – een aanzienlijke groei ten opzichte van 2021. Verder had LTM (samen met *Levende Talen Tijdschrift* nog inkomsten van abonnementen en reproducties van in totaal respectievelijk 44.642 euro.

De totale kostprijs van LTM en LTT (na aftrek van baten: advertenties, abonnementen, reproducties) was in 2022 € 91.863 (ten opzichte van € 91.242 in 2021). Dat betekent dat de kostprijs van LTM per lid/abonnee circa € 2,17 (2021: € 2,16) en van LTT circa € 1,45 (2021: € 1,44) per nummer was. De totale kosten voor LTM (8 nummers) en LTT (4 nummers) waren € 23,23 per lid/abonnee, hetgeen betekent dat van de contributie van elk lid slechts 24 procent werd besteed aan de productie en levering van de tijdschriften. Zie tabel 1 voor een overzicht van de totale jaarrekening 2022.

Namens de redactie van *Levende Talen Magazine*, Johan Graus, hoofredacteur

BIJLAGE

In 2022 bestond het Hoofdbestuur uit de volgende leden

Leden van het dagelijks bestuur

- Anne Kerkhoff, voorzitter
- Blanca Cano González, vicevoorzitter (tot 1 juni 2022)
- Dirk Tuin, algemeen secretaris
- Carel van der Burg, penningmeester
- Jasper Kaaf, algemeen bestuurslid
- Nicolette Schaper, ondersteunend bestuurslid

Sectievoorzitters

- Anneke de Graaf (Arabisch)
- Gwendolyn Tates (Chinees)
- Paul Stevelmans (Duits)
- Andrea Lutz (Engels)
- Jeanette Noordermeer (Frans)
- Babs Gezelle Meerburg (Fries)
- Bregje Verbruggen (Italiaans)
- Esther van Loo (Limburgs)
- Robert Chamalaun (Nederlands)
- Gera Vonk-Huisjes (NGT)
- Arja Olthof (Nedersaksisch)
- Margriet Leest (Papiaments)
- Elżbieta Niemszuk-Weiss (Pools)
- Geramé Wouters (Russisch)
- Blanca Cano González (Spaans)
- Mehmet Uz (Turks)

Voorzitters werkgroepen

- Alessandra Corda (Platform lerarenopleiders)
- Amy Klipp (Vedocep)
- Maaike Hajer (Werkgroep Taalgericht Vakonderwijs)
- Nicolette Schaper (Werkgroep Ledenwerving en Ledenbehoud)

Bureau en ondersteuning

Bureau

- Myrna Brouwer
- Wendy Vlug

ICT

- Kay Eeftink (360 ICT)
- Rachel Walraven (Walraven WebWerk)

Boekhouding

- Carolien de Boer

Tijdschriften

Redactie LTM

Johan Graus (hoofdredacteur), Elisa Candido (Italiaans), Catharina Geelen (Turks), Reitze Jonkman (Fries), Erik Kwakernaak (Duits), Clary Ravesloot (Nederlands), Carla Sánchez Kist (Spaans), Wouter Toonen (Arabisch), Marjolein Voogel (Frans), Geramé Wouters (Russisch).
Vaste medewerkers: Peter-Arno Coppen, Kees van Eunen, Jan Erik Grezel, Jan de Jong, Jacob Moerman, Gerard Koster, Rob van Veen

Redactie LTT

Helge Bonset (hoofdredacteur), Amos van Gelderen, Marrit van de Guchte, Sonja Heebing, Ton Koet, Daphne van Weijen

Vormgeving

Monique van Hootegem (Pharos)

Congrescommissie

Kitty Willemsen, Myrna Brouwer, Koos van 't Hul, Carel van den Burg, Hanneke Gerits, Jasper Kaaf, Wendy Vlug, Anne Kerkhoff

LEVENDE Talen